

Praha 22. 5. 2012

14

Činnost záchytných stanic v roce 2011

Activity of sobering-up stations in 2011

Souhrn

Tato Aktuální informace podává přehled o počtu záchytných stanic, míst a ošetřených pacientů v roce 2011. Od roku 1989 se počet záchytných stanic a míst s výkyvy snižoval. Vývoj počtu pacientů záchytných stanic ve sledovaném období zpravidla kopíruje počet stanic a jejich kapacitu, i když od roku 2005 lze současně pozorovat souběžný pokles kapacity a růst pacientů.

Summary

This Topical informacion presents the numbers of sobering-up stations (special facility for short term detoxification from alcohol and other drugs), places and treated patients in 2011. Since 1989 the number of sobering-up stations and places has decreased with the fluctuations. The number of patients in sobering-up stations mostly correlated with the number and capacity of the stations, however simultaneous decrease of capacity and increase of patients has been observed since 2005.

Záchytné stanice jsou speciální medicínská zařízení pro krátkodobý pobyt (v řádu několika hodin) a detoxikaci při akutní intoxikaci zejména alkoholem, jsou zvláštním typem zařízení na pomezí ambulantní a lůžkové péče. Jedná se o typ zařízení unikátní v Evropě i ve světě. První z nich byla založena u Apolináře v roce 1951 docentem Skálou (1).

Aktuální informace o činnosti záchytných stanic čerpá z údajů pravidelného ročního sběru dat v rámci Programu statistických zjišťování NZIS. V posledních letech se několikrát změnil sledované ukazatele o činnosti těchto stanic. V roce 1989 byly údaje o činnosti záchytných stanic součástí ročního výkazu „O činnosti psychiatrického oddělení poliklinik“. Sledovalo se personální vybavení, počet stanic a míst jak s nepřetržitým provozem, tak pouze s nočním provozem, počet ošetřených osob celkem, v tom mužů a žen, počet mladistvých, počet recidivistů a počet osob hlášených v AT ordinacích. Od roku 1993 se údaje o činnosti stanic získávaly z nově vzniklého „Ročního výkazu ambulantní péče v oboru psychiatrickém“ a sledoval se pouze počet osob ošetřených na záchytných stanicích. V roce 1998 byly údaje o činnosti záchytných stanic převedeny z tohoto výkazu na samostatný výkaz, kde se sledoval pouze počet ošetření-vyšetření, počet léčených pacientů a počet míst. V roce 2006 se rozšířilo sledování léčených pacientů o členění na pohlaví a věkové skupiny a v roce 2011 bylo přidáno sledování pacientů intoxikovaných alkoholem nebo jinou psychoaktivní látkou.

Počet záchytných stanic, počet míst v záchytných stanicích a jejich personální vybavení

První informace o počtu záchytných stanic jsou k dispozici z roku 1963, kdy bylo evidováno 21 zařízení. Historické údaje o záchytných stanicích, jejich počtu a činnosti, jsou uvedeny v publikaci Uživatelé alkoholu a drog ve zdravotnické statistice od roku 1959, kterou vydalo Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti ve spolupráci s ÚZIS ČR (2).

Do roku 1989 vzrostl počet záchytných stanic v ČR na 34 zařízení, v následujícím období jejich počet klesá. V roce 1993 bylo evidováno 20 zařízení, v roce 2009 už pouze 14 zařízení. Během roku 2010 se zaevidovaly dvě záchytné stanice, ve Středočeském a Olomouckém kraji, a jejich počet vzrostl na 16. V roce 2011 došlo k rozdělení sledování údajů ze záchytných stanic v Karviné a Opavě, které provozuje Územní středisko záchranné služby Moravskoslezského kraje, dříve údaje vykazovaly dohromady.

S rostoucím počtem zařízení rostl v letech 1963–1989 také počet míst v záchytných stanicích (z 222 na 325 míst). Po roce 1990, kdy došlo ke snižování počtu záchytných stanic, klesal i počet míst. V roce 1993 bylo v záchytných stanicích pouze 180 míst, do roku 1996 se počet míst snížil na 139 (v 19 stanicích) a v roce 1997 jejich počet vzrostl meziročně o více než třetinu a přibližně stejný zůstal až do roku 2000. V následujících letech počet míst s výkyvy klesal, a to o více než čtvrtinu do roku 2009 (na 137 míst). V roce 2010, díky nově zaevidovaným zařízením, vzrostl počet míst na 157, v roce 2011 klesl jejich počet na 152 míst (Tabulka 1, Graf 1).

Záchytné stanice se v roce 2011 nacházely ve všech krajích kromě Ústeckého a Libereckého. Nejvíce jich je na území Moravskoslezského (4 stanice) a Středočeského kraje (3 stanice), v ostatních krajích je vždy po jedné záchytné stanici. Síť záchytných stanic v roce 2011 ukazuje [interaktivní internetová mapa](#).

V roce 2011 zajišťovalo činnost záchytných stanic celkem 136,87 odborných zdravotnických pracovníků (přepočtený počet pracovníků včetně smluvních). Z tohoto počtu bylo 22,29 lékařů, počet zdravotnických pracovníků nelékařů s odbornou způsobilostí činil 73,08 úvazku a počet ostatních odborných pracovníků 41,50 úvazku. Proti roku 2010 se počet lékařů snížil o 2,11 úvazku a počet ostatních zdravotnických pracovníků zvýšil o 11,71 úvazku.

Počet pacientů záchytných stanic

Počet zachycených osob evidovaných v záchytných stanicích od roku 1963 do roku 1984, kdy dosáhl maxima, s výkyvy rostl (z více než 16 tisíc na 33 tisíc). Během následujících 12 let klesl počet těchto pacientů o téměř tři čtvrtiny (na 9 363 osob v roce 1996) a pak až do roku 2004 opět s výkyvy rostl. K velkému meziročnímu nárůstu došlo v roce 2006, kdy meziročně vzrostl počet ošetřených osob v těchto stanicích o téměř polovinu (z 15 tisíc v roce 2005 na téměř 22,5 tisíc v roce 2006) a následující rok stoupl ještě o další čtvrtinu (na téměř 28 tisíc). V následujících dvou letech počet pacientů zůstal téměř stejný, k nárůstu došlo až v roce 2010, kdy v souvislosti s nárůstem počtu zařízení a míst vzrostl meziročně také počet pacientů, o desetinu (na 30,5 tisíce osob). V roce 2011 došlo ke snížení počtu pacientů o 7 % (na 28,4 tisíce osob), a to díky poklesu počtu míst a nižšímu zachytu na území Hl. m. Prahy, ke kterému došlo především horší spoluprací s policií (Tabulka 1, Graf 1).

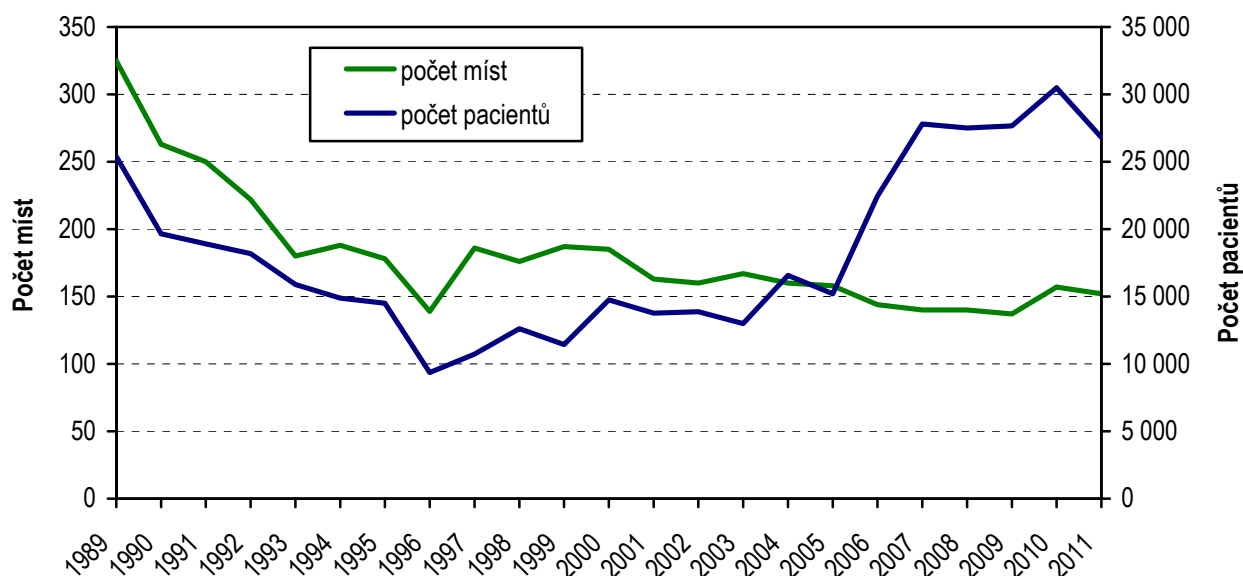
Muži měli větší podíl na počtu ošetřených pacientů na záchytných stanicích po celé období, kdy byli sledováni pacienti podle pohlaví. V letech 2006–2011 se podíleli na jejich celkovém počtu 84 %. Podíl mladistvých do 20 let klesl z téměř 9 % v roce 2006 na více

než 4 % v roce 2009, v roce 2010 došlo k nárůstu jejich podílu na 8 % a v roce 2011 jejich podíl nepatrně klesl na více než 7 % (Tabulka 1).

Tabulka 1: Vývoj počtu záchytných stanic, míst a ošetřených pacientů v letech 1989–2011

Rok	Počet					
	stanic	míst	léčených pacientů			
			celkem	v tom		z toho mladiství (0–19 let)
				muži	ženy	
1989	34	325	25 393	23 398	1 995	839
1990	29	263	19 657	17 265	2 392	623
1991	28	250	18 902	17 503	1 399	537
1992	25	222	18 177	16 477	1 700	508
1993	20	180	15 887	14 454	1 433	683
1994	21	188	14 884	13 550	1 334	916
1995	19	178	14 506	13 113	1 393	1 013
1996	19	139	9 363	8 563	800	514
1997	20	186	10 719	9 520	1 199	648
1998	19	176	12 616	.	.	.
1999	18	187	11 439	.	.	.
2000	18	185	14 748	.	.	.
2001	16	163	13 763	.	.	.
2002	16	160	13 877	.	.	.
2003	17	167	12 997	.	.	.
2004	15	160	16 568	.	.	.
2005	15	158	15 207	.	.	.
2006	14	144	22 441	19 219	3 222	1 944
2007	14	140	27 806	23 653	4 153	1 149
2008	14	140	27 505	22 876	4 629	1 167
2009	14	137	27 664	23 079	4 585	1 222
2010	16	157	30 487	25 732	4 755	2 422
2011	17	152	28 365	23 831	4 534	2 059

Graf 1: Vývoj počtu míst a ošetřených pacientů na záchytných stanicích v letech 1989–2011

Z hlediska regionální distribuce třetinu pacientů vykázala záchytná stanice v Hl. m. Praze, pětinu čtyři záchytné stanice v Moravskoslezském kraji a více než 13 % záchytná stanice v Jihomoravském kraji (Tabulka 2).

Tabulka 2: Celkový počet ošetřených pacientů podle kraje sídla zařízení, pohlaví a věkových skupin pacientů v roce 2011

Kraj sídla zařízení	Počet stanic	Počet míst	Celkový počet pacientů	v tom		ve věku		
				muži	ženy	0–19 let	20–64 let	65 a více let
Hl. m. Praha	1	17	9 338	7 448	1 890	1 277	7 465	596
Středočeský	3	14	833	735	98	22	787	24
Jihočeský	1	9	987	850	137	51	911	25
Plzeňský	1	10	1 610	1 352	258	113	1 409	88
Karlovarský	1	5	667	581	86	23	628	16
Královéhradecký	1	8	998	886	112	51	851	96
Pardubický	1	11	1 176	1 038	138	32	1 095	49
Kraj Vysočina	1	8	1 095	981	114	19	1 040	36
Jihomoravský	1	13	3 731	3 008	723	101	3 405	225
Olomoucký	1	15	1 494	1 269	225	213	1 206	75
Zlínský	1	5	784	693	91	13	743	28
Moravskoslezský	4	37	5 652	4 990	662	144	5 238	270
Celkem	17	152	28 365	23 831	4 534	2 059	24 778	1 528

V roce 2011 byli pacienti poprvé rozděleni podle toho, zda byli zachyceni pro intoxikaci alkoholem nebo jinou návykovou látku. Vzhledem k nově zavedenému sledování nebyla záchytná stanice v Pardubickém kraji schopna své pacienty takto rozdělit. Pacienty intoxikované nealkoholovými drogami vykázalo pět záchytných stanic.

Z celkového počtu pacientů bylo 86 % intoxikovaných alkoholem a 14 % ostatními drogami. U mužů byl větší podíl zachycených pro nealkoholové drogy (15 %) než u žen (8 %). Nejvyšší podíl zachycených pacientů pro nealkoholové drogy byl ve věkové skupině

0–19 let (20 %), ve věku 20–64 let to bylo 14 % a nad 65 let necelých 8 % z celkového počtu zachycených dané věkové skupiny (Tabulka 3, Tabulka 4).

Tabulka 3: Počet pacientů ošetřených pro intoxikaci alkoholem podle kraje sídla zařízení, pohlaví a věkových skupin pacientů v roce 2011

Kraj sídla zařízení	Počet stanic	Počet míst	Celkový počet pacientů	v tom		ve věku		
				muži	ženy	0–19 let	20–64 let	65 a více let
Hl. m. Praha	1	17	5 681	4 129	1 552	896	4 302	483
Středočeský	3	14	833	735	98	22	787	24
Jihočeský	1	9	946	814	132	47	874	25
Plzeňský	1	10	1 610	1 352	258	113	1 409	88
Karlovarský	1	5	667	581	86	23	628	16
Královéhradecký	1	8	992	880	112	51	845	96
Pardubický ¹⁾	1	11
Kraj Vysočina	1	8	1 095	981	114	19	1 040	36
Jihomoravský	1	13	3 731	3 008	723	101	3 405	225
Olomoucký	1	15	1 489	1 266	223	208	1 206	75
Zlínský	1	5	733	645	88	7	698	28
Moravskoslezský	4	37	5 652	4 990	662	144	5 238	270
Celkem	17	152	23 429	19 381	4 048	1 631	20 432	1 366

¹⁾ Záchytná stanice v Pardubickém kraji nerozdělila pacienty podle návykových látek.

Většinu pacientů intoxikovaných nealkoholovými drogami, a to 3 657 pacientů (tj. více než 97 % z těchto intoxikací), vykážala záchytná stanice v Hl. m. Praze a jako jediná vykážala pacienty starší 65 let zachycené v souvislosti s nealkoholovými návykovými látkami (Tabulka 4).

Tabulka 4: Počet pacientů ošetřených pro intoxikaci nealkoholovými návykovými látkami podle kraje sídla zařízení, pohlaví a věkových skupin pacientů v roce 2011

Kraj sídla zařízení	Počet stanic	Počet míst	Celkový počet pacientů	v tom		ve věku		
				muži	ženy	0–19 let	20–64 let	65 a více let
Hl. m. Praha	1	17	3 657	3 319	338	381	3 163	113
Středočeský	3	14	-	-	-	-	-	-
Jihočeský	1	9	41	36	5	4	37	-
Plzeňský	1	10	-	-	-	-	-	-
Karlovarský	1	5	-	-	-	-	-	-
Královéhradecký	1	8	6	6	-	-	6	-
Pardubický ¹⁾	1	11
Kraj Vysočina	1	8	-	-	-	-	-	-
Jihomoravský	1	13	-	-	-	-	-	-
Olomoucký	1	15	5	3	2	5	-	-
Zlínský	1	5	51	48	3	6	45	-
Moravskoslezský	4	37	-	-	-	-	-	-
Celkem	17	152	3 760	3 412	348	396	3 251	113

¹⁾ Záchytná stanice v Pardubickém kraji nerozdělila pacienty podle návykových látek.

Závěr

V roce 2010 došlo k registraci 2 nových zařízení s 20 místy a v roce 2011 k rozdělení činnosti dvou záchytných stanic, jejichž činnost zajišťuje Územní středisko záchranné služby Moravskoslezského kraje. Celkový počet záchytných stanic v ČR tak vzrostl na 17 zařízení. Vývoj počtu pacientů záchytných stanic v posledních letech kopíruje počet stanic a jejich kapacitu, i když od roku 2005 lze pozorovat současně pokles kapacity a růst počtu ošetřených pacientů, a to do roku 2010 na dvojnásobek (z 15 207 pacientů v roce 2005 na 30 487 pacientů v roce 2010). V roce 2011 došlo k poklesu o 7 % na 28 365 pacientů, z nichž bylo 86 % intoxikovaných alkoholem. Větší podíl pacientů intoxikovaných nealkoholovými drogami byl u mužů (15 %) než u žen a mladistvých do 20 let (20 %). Více než 97 % pacientů intoxikovaných nealkoholovými drogami vykazala záchytná stanice v Hl. m. Praze.

Vypracovala: Ing. Blanka Nechanská

Odkazy:

- 1) Skála, J. (2003) Historie léčby závislosti v České republice. In: Kalina K. et al., (Ed.) Drogy a drogové závislosti - mezioborový přístup 2, pp. 91-96. Praha: Úřad vlády ČR
- 2) Nechanská, B., Mravčík, V., Šťastná, L. a Brožová, J. (2011) Uživatelé alkoholu a drog ve zdravotnické statistice od roku 1959, pp. 34-36. Praha: Úřad vlády České republiky a Ústav zdravotnické informací a statistiky ČR